

ные студенти.

Н.І. Нагайцева, Т.О. Снігурова, О.М. Віктор

ЯКІСНІ ЗМІНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИХОВАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ НТУ "ХПІ"

Стаття присвячується якісним змінам в роботі з іноземними учнями на факультеті міжнародної освіти за роки незалежності України. Розглядаються проблеми формування міжкультурної компетенції як у студентів-іноземців підготовчого факультету, так і у стажистів з країн Західної Європи.

Ключові слова: навчання, виховання, НТУ «ХПІ», іноземні студенти.

N.I. Nagaytceva, T.A. Snigurova, O.M. Viktor

QUALITATIVE CHANGES IN THE PROCESS OF THE TEACHING AND EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS AT THE FACULTY OF INTERNATIONAL EDUCATION OF THE NTU "KhPI"

The article deals with the qualitative changes in process of the teaching of foreign students at the faculty of international education during the independence of Ukraine. The problems of the forming of cross-cultural competence of the foreign students from West Europe is studied in this article as well.

Keywords: training, education, NTU «KhPI», foreign students.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2013

УДК 378.147

*Романовська Олена Олександрівна,
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕ- НЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Актуальність дослідження. Серед стратегічних завдань реформування вищої освіти України, визначених Національною доктриною розвитку освіти, поставлені такі завдання, як формування освіченої, творчої особистості, а також забезпечення пріоритетності розвитку людини. Одним

із напрямків вирішення цих завдань є удосконалення навчально-виховного процесу в інженерно-педагогічних закладах освіти. Це зумовлено тією обставиною, що в умовах конкуренції зростає потреба в підготовці компетентних інженерів-педагогів, які б нарівні з міцними техніко-технологічними знаннями володіли б методикою передачі їх студентам і робітникам, і мали б досить високий рівень професійної майстерності. У свою чергу майстерність інженера-педагога, як синтез теоретичних знань і високорозвинених практичних умінь, проявляється через творчість і втілюється в ній.

Формування і розвиток творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів — один з шляхів удосконалення підготовки висококваліфікованих викладачів, які творчо ставляться до своєї роботи і здатні підняти на рівень провідних країн світу національну систему професійної освіти України. Пріоритетним напрямком розвитку сучасної освіти є створення у вищому навчальному закладі сприятливих умов для формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання у вищій школі, так і в подальшій професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Залежність науково-технічного прогресу від творчості інженерів спрямувала зусилля психологів та інженерів-педагогів на розробку методів діагностики творчих здібностей та стимуляції творчої активності. Питання технічної творчості висвітлено у працях Г.Альтшулера, В.Блохіна, Д. Богоявленської, М.Давлетшина, А.Есаулова, М.Зіновкіної, Ю.Іванова, К.Зуєва, І.Калошиної, В.Міхельковича, В.Моляко, В.Морозова, Я.Пономарьова, В.Радомського, О.Романовського, А.Савенкова, С.Сисоєвої, Ю.Фокіна, Е.Чугунової та ін. Для активізації технічної творчості та розвитку необхідних для неї якостей у різні часи пропонувалися морфологічний аналіз, синектика, методи контрольних питань, матриць відкриття, мозкового штурму, творчого інженерного конструювання, теорія розв'язання винахідницьких задач, психоевристичного програмування, гірлянди випадковостей та асоціацій, стратегія семикратного пошуку та багато інших.

Аналіз стану проблеми формування творчих умінь показав, що, незважаючи на певний рівень її теоретичної і практичної розробленості, поза увагою дослідників залишилися такі питання, як комплексний розгляд змісту, форм і методів підготовки майбутніх фахівців до творчості в професійній діяльності. Творчість, пов'язана з необхідністю відходу від традиційних рішень, з пошуком нових шляхів досягнення навіть традиційних цілей, — це невід'ємна частина трудової діяльності сучасного інженера.

Цієї думки дотримуються всі дослідники особливостей інженерної діяльності, що знайшло своє відображення у тих вимогах до випускника інженерного ВНЗ, сформульованих на Всесвітньому конгресі з інженерної

освіти в 1992 році: професійна компетентність; комунікативна готовність; розвинута здатність до творчих підходів у вирішенні професійних задач; стійке позитивне ставлення до своєї професії, прагнення до постійного особистісного та професійного вдосконалення; володіння методами техніко-економічного аналізу виробництва з метою його раціоналізації, оптимізації та реновації; розуміння тенденції та основних напрямків розвитку науки та техніки. Це означає, що молодий інженер, прийшовши на робоче місце після закінчення ВНЗ, має продемонструвати розвинуту здатність до творчих підходів, тобто розвиток її має відбутися під час його навчання, що викликає необхідність формування в студентів потреби у творчій самореалізації та розвитку його творчих здібностей з перших днів перебування у вищій школі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Незважаючи на численні напрацювання з питань творчості, творчого потенціалу майбутніх фахівців, зокрема бракує інноваційних авторських методик формування творчих умінь у студентів. Отже мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити методику формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога під час його професійної підготовки.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

1. Провести аналіз літератури з проблем формування творчих умінь.
2. Визначити змістовну структуру творчих умінь майбутнього інженера-педагога.
3. Теоретично обґрунтувати методику формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога.

Виклад основного матеріалу. Оновлення суспільства, а тим більше його радикальна зміна, — суперечливий, складний і тривалий процес, пов'язаний із пошуком нових шляхів, засобів здійснення перетворень в усіх сферах життєдіяльності людей. Усе це зумовлює необхідність творчої участі в цьому процесі всіх членів суспільства, тому що недостатня творча активність, відсутність ефективних стимулів її розвитку та реалізації - основні фактори, які заважають втіленню нових ідей, задумів, нових цільових настанов та орієнтацій.

Процеси демократизації і гуманізації суспільства створюють можливість вибору шляхів життєдіяльності його членів, сприятливі умови для творчості кожного. У гуманному цивілізованому суспільстві розвиток особистості, її творчих можливостей стає самоціллю всіх суспільних відносин. Саме тому в умовах духовного відродження суспільства діяльність закладів освіти - від дитячого садка до вищого навчального закладу, потребує конкретних змін, які викликані необхідністю формування суспільно-активної, творчої особистості, що можливо лише при створенні сприятливих умов

для всебічного розвитку потенційних можливостей кожної людини, самореалізації її особистості у навчальному процесі.

Темпи науково-технічного прогресу висунули перед сучасною освітою завдання виховати креативно діючу, інтелектуально і практично розвинуту особистість, здатну до перетворювальних дій у змінних умовах й за різних обставин. Не кожна людина може стати творчою, але творчим виконавцем – обов'язково. Здатна до життєтворчості людина – успішна людина.

Реалізація наведених завдань наполягає на організації такого навчання, яке б не тільки гарантувало отримання умінь адаптуватись у дійовому просторі, але і спонукало до трансформації й модернізації їх відносно потреб індивіда та самореалізації у широкому полі видів діяльностей.

Між тим, питання можливості навчання творчості у вузі й досі є невизначеним. Не визначеним залишається і поняття «творчі уміння», їх структура, критерії їх визначення та показники сформованості. Творчі уміння, які вказані у Державному стандарті освіти України як бажаний компонент, ще не є завданням вузу. І в той же час, найвищий рівень системи оцінювання має назву «творчого», а це означає, що повинна бути організована систематична творча діяльність студента і викладача з вказівками конкретних орієнтирів її, залученням відповідних умінь, демонстрацією творчих технологій, системою дослідження динаміки якісних змін тощо.

Проблемою творчості, творчих умінь, їх складу, займалося багато вчених, отже, зробивши теоретичний аналіз різних праць [2,3,4,5,6,9,10,13,14,15], дозволив дійти до таких висновків:

Уміння є необхідною складовою будь-якої діяльності людини. Кількісний рівень та висока ступінь володіння уміннями свідчать про здатності людини до адаптації, саморозвитку та інноваційної діяльності. Творчі уміння - це реалізовані креативні здатності людини, результатом виявлення яких є новий продукт; вони є найвищими в ієрархії умінь, такими, що забезпечують життєтворчість людини, дозволяють реалізуватися креативному потенціалу індивіда, розкритися відповідним здібностям і здатностям особи, опанувати технологією видобування творчого продукту. Кожне уміння утримує в собі елементи творчого і спрямовані за творчим вектором. Частина з них є зумовленими онтогенетично і залишаються провідними для індивіда на все життя. Набування переважної кількості таких потребує організованої креативної діяльності.

Основа успіху в ситуації вирішення творчих завдань майбутнього інженера-педагога – високорозвинена здатність здійснювати певні маніпуляції з поняттями, образами, ідеями у свідомості, де найголовнішим компонентом психологічного механізму поведінки людини є високий розвиток внутрішнього плану дій особистості. Відповідно, творчі уміння майбутньо-

го фахівця інженерно-педагогічного профілю - це інтегральна якість особистості останнього, яка визначає здатність до творчості й розвивається у процесі фахової підготовки та подальшої професійної діяльності. Вона проявляється через уміння створювати креативну атмосферу, бачити педагогічні і технічні проблеми, знаходити нові оригінальні й продуктивні шляхи їх вирішення, творчо використовуючи різні об'єкти.

Аналіз структури творчих умінь, проведений низкою вітчизняних і зарубіжних дослідників (В.І.Андрєєв, Л.С. Виготський, В.О. Крутецький, О.М. Лук, А. Маслоу, Я.О. Пономарьов та інші) дозволив виявити основні їх компоненти, наведені у таблиці 1.

Проведений аналіз праць вчених щодо структури творчих умінь [2,3,4,5,6,9,10,13,15], дозволив отримати такі висновки:

- 1) на сьогодні серед педагогів і психологів немає узгодженої, єдиної думки щодо структури творчих умінь;
- 2) важливим компонентом творчих умінь є здатність людини до дивергентного мислення та сенситивності;
- 3) вирішальну роль відіграє мотивація (бажано внутрішня);
- 4) креативні досягнення неможливі без засвоєння людиною загальних і специфічних знань, пов'язаних із творчістю;
- 5) важливу роль відіграє позитивний емоційний стан людини, віра у свої можливості.

На основі аналізу, ми виділили такі основні компоненти творчих умінь майбутніх інженерів-педагогів, які в подальшому планується формувати за допомогою методики:

- 1) інтелектуально-логічні вміння: аналізувати, синтезувати, виконувати розумові операції порівняння, виділяти головне, основне, описувати явища, процеси, систематизації, класифікації, абстрагування, конкретизування, узагальнення;
- 2) інтелектуально-евристичні вміння: формування гіпотез, генерування оригінальних ідей, фантазування, асоціативність мислення, незалежність суджень, переносити знання та навички в нові ситуації, бачити протиріччя, проблеми;
- 3) комунікативно-творчі вміння: відстоювати свою точку зору, переконувати інших у процесі творчої дискусії, оволодіння досвідом інших людей, швидко засвоювати раціональні методи і прийоми творчої діяльності, співробітництва, продуктивне спілкування, успішно вирішувати конфліктні ситуації під час колективної творчої діяльності.

Також було визначено найважливіші якості інженера-педагога, що сприяють успішній творчій діяльності: здатність до нестандартного рішення; пошуково-проблемний стиль мислення; уміння створювати проблемні, нестандартні навчальні і виховні ситуації; оригінальність у всіх

сферах своєї діяльності; творча фантазія, розвинена увага; специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, винахідливість, цілеспрямованість, оптимізм, ентузіазм, настирливість, упевненість, кмітливість, інтуїтивне відчуття нового та оригінального та інше).

Перелік найважливіших рис творчих умінь інженера-педагога не є усталеним. Аналіз психолого-педагогічної літератури приводить до висновку, що рівень творчої діяльності інженера-педагога, визначається, як правило, залежно від того чи іншого конкретного напрямку його педагогічної діяльності.

Так, наприклад, І.П. Раченко визначає рівні творчої діяльності викладача, щодо його вміння організовувати свою працю. М.М. Поташник [12] виділяє їх щодо підготовки інженера-педагога до занять чи виховного заходу. В.А. Кан-Калик визначає творчі рівні діяльності майбутнього інженера-педагога щодо вміння керувати засвоєнням знань через взаємодію зі студентським колективом [7].

Таблиця 1. Структура творчих умінь

№ п/п	Назва компоненту структури	Суть компоненту структури
1	мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості	зацікавленість творчої особистості, почуття задоволеності від своєї діяльності, бажання досягти нових висот і успіхів, в ініціативі та бажанні бути лідером, обов'язку і відповідальності, прагнення до самоосвіти, самопізнання і самовиховання
2	інтелектуально - логічні властивості особистості	здатність до аналітико-синтетичної діяльності, до виконання розумових операцій порівняння, виділення головного, систематизації і класифікації, індукції та дедукції, пояснення, абстрагування, конкретизації і узагальнення
3	інтелектуально - евристичні здібності особистості	основні інтелектуальні операції: висунення гіпотез, генерування оригінальних ідей, фантазування, асоціативність мислення, незалежність суджень, вміння переносити знання та навички в нові ситуації

№ п/п	Назва компоненту структури	Суть компоненту структури
4	світоглядні здібності особистості, які сприяють успіху в навчально-творчій діяльності	світоглядні елементи, які визначають напрямок роботи дослідника: впевненість особистості у соціальному значенні творчої діяльності для науково-технічного та суспільного прогресу, методологічний фундамент наукових та естетичних досягнень
5	моральні якості особистості, які впливають на успішність творчої діяльності	чесність, як інтегративне моральне якість, яка включає в себе правдивість, принциповість, вірність узятим на себе зобов'язанням, суб'єктивну впевненість у правильності своєї позиції, щирість перед самим собою й іншими людьми. Важлива моральна якість - скромність, характеризує особистість, яка відноситься до всіх людей з повагою, проявляє толерантність до чужих думок і одночасно критично оцінює власні заслуги і недоліки
6	здатність особистості до самоврядування у процесі творчої діяльності	цілеспрямованість, здатність до планування, здатність до самореалізації особистості, здатність до самоконтролю, здатність особистості об'єктивно оцінювати свої можливості, індивідуальні особливості та досягнення. Самооцінка може бути адекватною, завищеною і заниженою
7	комунікативні якості особистості	здатність опанувати передовим досвідом інших людей, швидко засвоювати нові раціональні методи і прийоми творчої діяльності, здатність до співпраці, продуктивному спілкуванню і взаємодопомоги в процесі колективного вирішення творчих завдань, здатність відстоювати свою точку зору, здатність успішно вирішувати конфліктні ситуації в процесі колективної творчої діяльності

№ п/п	Назва компоненту структури	Суть компоненту структури
8	естетичні якості особистості	здатність керуватися у творчій діяльності принципами гармонії, краси, симетрії, цілісності
9	індивідуальні особливості особистості	темп і стиль діяльності, які залежать від темпераменту особистості, працездатність, як здатність тривалий час виконувати творчі завдання

Для визначення рівня творчої діяльності інженера-педагога треба розглядати різні напрями його педагогічної діяльності. Ми розділяємо точку зору В.І. Андрєєва щодо визначення п'яти підсистем у творчій педагогічній діяльності [1].

1. Дидактична підсистема характеризує ступінь володіння викладачем змістом навчального матеріалу, формами, методами, засобами ефективно організації навчальної творчої діяльності студентів;

2. Виховна підсистема характеризує творчу педагогічну діяльність викладача із забезпечення психолого-педагогічних умов для формування кожного студента як особистості через активну життєву діяльність вихованців, їх творчий розвиток, самореалізацію своїх потенційних можливостей у різних видах діяльності;

3. Організаційно-управлінська підсистема характеризує творчу педагогічну діяльність викладача з розвитку здатності до самоуправління і комунікації;

4. Підсистема самовдосконалення характеризує творчу педагогічну діяльність викладача з підвищення своєї професійної та загальної культури, із самовиховання і саморозвитку професійно-значущих якостей, педагогічної колективності, створення своєї творчої лабораторії;

5. Громадсько-педагогічна підсистема характеризує професійний, громадський та особистісний рейтинг викладача.

У цих підсистемах різні інженери-педагоги можуть перебувати на різних творчих рівнях:

1. Репродуктивний передбачає, що викладач працюючи на основі вироблених до нього методик, рекомендацій, досвіду, відбирає ті, які найбільше відповідають конкретним умовам його праці, індивідуально-психологічним особливостям студентам.

2. Раціоналізаторський передбачає, що викладач на основі аналізу свого досвіду, конкретних умов своєї педагогічної діяльності вносить корективи у свою роботу, удосконалює, модернізує її.

3. Конструкторський передбачає таку діяльність викладача, у якій на основі свого досвіду, знань психолого-педагогічних особливостей сту-

дентського колективу, використовуючи існуючі методики, викладач конструє свій варіант вирішення педагогічної проблеми.

4. Новаторський передбачає вирішення педагогічної проблеми на принципово нових засадах, відрізняється новизною, оригінальністю, високою результативністю.

Отже, творчий інженер-педагог – це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічних творчих умінь (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмету, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, які, за сприятливих для педагогічної творчості учителя умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей тих, кого навчають.

При всьому розмаїтті вивчення проблеми формування майбутнього інженера-педагога як творчої особистості, підготовки його до творчої професійної діяльності, аспект формування у студентів інженерно-педагогічних навчальних закладів творчих умінь та навичок недостатньо досліджений у теоретично-методичному та методичному плані. Разом із цим у системі професійної підготовки майбутнього інженера-педагога, на початкових етапах його залучення до педагогічної праці, існує особливо велика потреба в поглибленні теоретичної та практичної підготовки до творчої професійної діяльності, а саме існує нагальна потреба в методиках, які б поліпшували підготовку майбутніх інженерів-педагогів як творчої особистості.

Завданням даного дослідження є розробка методики формування творчих умінь майбутніх інженерів-педагогів у процесі їх професійної підготовки під час вивчення циклу педагогічних дисциплін (на прикладі дисципліни «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності»).

На основі аналізу базового змісту різних навчальних курсів можна зробити висновок, що предметна галузь циклу педагогічних дисциплін найбільш оптимальна для формування творчих умінь інженера-педагога.

Формування – це педагогічне управління індивідуальним становленням людської особистості. Процес формування творчої особистості того, хто навчається як суб'єкта творчих соціальних відносин і продуктивної творчої діяльності за своєю суттю є педагогічним управлінням розвитком потенційних творчих можливостей людини, формуванням у неї таких творчих якостей, які забезпечують успішність у творчій діяльності, індивідуальне становлення особистості студента як суспільно активної [14].

Формування творчої особистості студента у навчально-виховному процесі слід розглядати як процес фасілітації, тобто як створення умов з

метою полегшення, сприяння, стимулювання, активізації розвитку творчих можливостей студентів.

В нашому дослідженні виділено три етапи формування творчих умінь майбутніх інженерів-педагогів:

1) мотиваційний – на цьому етапі у студентів формується позитивна мотивація до виконання творчих дій, студенти усвідомлюють головну мету вивчення дисципліни «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності», формують позитивне ставлення до себе;

2) діяльнісний – на цьому етапі у студентів формуються знання та вміння щодо творчої діяльності, особисті якості;

3) результативний – на цьому етапі у студентів формуються уміння щодо використання раніше отриманих знань для вирішення проблеми в конкретній заданій ситуації.

Оскільки на кожному з цих етапів вирішуються свої завдання, притаманні саме цьому етапу, то, відповідно, на кожному з них використовувались свої методи і засоби діагностики сформованості творчих умінь.

Мета мотиваційного етапу полягає в стимулюванні розвитку мотивації оволодіння професією та ціннісних орієнтацій студентів щодо творчої діяльності, спрямуванні студентів на встановлення і підтримування зворотного зв'язку у спілкуванні, усвідомленні ролі вербальних професійних умінь (організація мовлення, орієнтація в ситуації спілкування, мовленнєвий вплив) і невербальних засобів комунікативного впливу в процесі педагогічної діяльності (володіння голосом, жестами, мімікою, пантомімікою, виконання партитури).

Мета діяльнісного етапу полягає в формуванні у студентів знань та умінь щодо творчої діяльності, самооцінки, систематизації та узагальненню, умінь самоаналізу, таких умінь, що необхідні для успішного здійснення подальшої професійної діяльності.

Мета останнього, результативного, етапу полягає у виявленні наявного рівня сформованості творчих умінь у студентів, самостійне створення ними проектів власних професійних дій, опанування творчими комунікативними вміннями.

Для перевірки вихідного і кінцевого рівня творчості ми використовували наступні методики: діагностика невербальної креативності (методика Е.Торренса, адаптована А.Н.Вороніним); діагностика вербальної креативності (методика С.Мідника, адаптована А.Н.Вороніним).

Для визначення наявності у майбутніх інженерів-педагогів уявлення про творчі здібності та їх структуру використовувалися такі методи та засоби діагностики: анкетування; тестування; бесіда; опитування.

Для виявлення рівня готовності конкурентоздатного інженера-педагога до майбутньої професійної діяльності були визначені відповідні

критерії (мотиваційний, діяльнісний, результативний), показники (показник конкретних знань, умінь і навичок; показник творчого мислення; особистісно-індивідуальний показник (комунікативність, допитливість, уява, воля, працьовитість, інтерес до занять у колективі)) та рівні (репродуктивний, продуктивний, творчий).

Формування творчого потенціалу майбутніх інженерів-педагогів повинно відбуватися під час аудиторної роботи - лекційного курсу, практичних занять, науково-дослідної діяльності, позааудиторної самостійної роботи. При проведенні лекційних занять, викладач використовує такі методи, які сприяють розвитку творчого мислення у студентів, такі як: евристичні бесіди з елементами використання відеопрезентацій, лекції-діалог, диспути тощо.

Зміст і структура практичних занять повинен спонукати студентів творчо осмислювати теорію, звертатися за додатковою інформацією до підручників, навчально-методичних посібників, Інтернет-джерел, фахових періодичних видань. Такі заняття будуються на використанні проблемних ситуацій, завдань, розв'язання яких вимагає не стільки репродукції отриманих знань під час лекційних занять чи прочитання підручника, скільки активізації творчих умінь студентів, дивергентного мислення, виявлення творчого потенціалу.

Більш докладно зміст методики формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога представлено у таблиці 2.

Таблиця 2. Зміст методики формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога

№	Мета умінь, що формуються	Метод	Форма	Засоби
1	Вміти аналізувати, синтезувати, виконувати розумові операції порівняння, виділяти головне, основне, описувати явища, процеси, систематизації, класифікації, абстрагування, конкретизування, узагальнення;	Розповідь, доповідь, тренінг, евристичні завдання	Індивідуальна, групова	Картки з: евристичними завданнями; завданнями у вигляді схем, таблиць; запитаннями за темою заняття; приладдя

№	Мета умінь, що формуються	Метод	Форма	Засоби
				для письма
2	Вміти формулювати гіпотези, генерувати оригінальні ідеї, фантазувати, асоціювати, незалежно судити, переносити знання та навички в нові ситуації, бачити протиріччя, проблеми;	Біном фантазій (казко терапія), колективна творча справа, мозковий штурм	Індивідуальна, групова	Картки з казками, картки з героями казки, аудіо записи, робочій конспект
3	Вміти відстоювати свою точку зору, переконувати інших у процесі творчої дискусії, оволодівати досвідом інших людей, швидко засвоювати раціональні методи і прийоми творчої діяльності, співробітництва, продуктивно спілкуватись, успішно вирішувати конфліктні ситуації під час колективної творчої діяльності, приваблювати до себе, проявляти взаємоповагу, взаєморозуміння, взаємодопомогу	Евристична бесіда, дискусія, ділова гра, метод проектів з подальшим публічним захистом	Індивідуальна, групова	Конспект з питаннями, сценарій ділової гри, алгоритм виконання проекту, літературні джерела

Таким чином, можна констатувати, що завдання по розробці методики формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога вирішені. У свою чергу, рішення основних завдань по розробці даної методики створює наукову основу для подальшої експериментальної роботи.

Систематична робота з розвитку творчих умінь дає наступні результати: студенти стають допитливими, активними, такими, які вміють вчитися, справжніми мрійниками і фантазерами, людьми, здатними бачити

чудо у звичних речах. Заняття з педагогічних дисциплін значно підвищують творчий потенціал, розвивають творчі здібності майбутніх інженерів-педагогів, адже творчість є однією з суттєвих характеристик педагогічної діяльності. Власна творчість студентів допомагає міцніше засвоювати й запам'ятовувати теоретичні відомості. Легше вирішується проблема мотивації, студенти самі виявляють бажання творити. Важливим моментом є те, що творчі роботи привертають увагу практично всіх студентів, тут вони відкриваються з позитивного боку.

Також можна висловити переконливу думку, що творчість є важливою здібністю особистості взагалі, а для особистості інженера-педагога це є пріоритетний та один з основних чинників. Майбутній інженер-педагог – це творча особистість, яка володіє оригінальним проблемно-педагогічним і творчим мисленням, і творець педагогічного досвіду. Саме творчість являє собою універсальну якість особистості, яка володіє знаннями, упевнено їх використовує на практиці, прагне до самореалізації та вмє критично мислити.

Саме творчі вміння надають можливість інженеру-педагогу моделювати можливі зміни в організації, структурі та змісті навчального процесу, цілеспрямовано і вчасно коригувати свою діяльність під час використання педагогічних технологій і інновацій, виникнення труднощів у процесі вивчення різних дисциплін, що вимагає доцільного, вдумливого, творчого використання різноманітних методів, прийомів, засобів навчання, реалізації особистісно-орієнтованого підходу в освіті.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті здійснено теоретичний аналіз з проблеми формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів, визначено структуру творчих умінь інженера-педагога та запропонована методика формування у майбутніх інженерів-педагогів творчих умінь.

Подальшого розвитку потребують: пошук шляхів розвитку творчих умінь викладачів ВНЗ; створення єдиного комплексу методичних прийомів для розвитку творчих умінь в навчальному процесі ВНЗ з усіх дисциплін, починаючи з початку навчання і до кінця.

Література. 1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: основы педагогического творчества / В. И. Андреев. – Казань, Изд-во КГУ, 1988. – 238 с. 2. Андрієвська В. В. Креативність / В. В. Андрієвська // Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень]. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - С 432. 3. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей / Д. Б. Богоявленская. М. : Академия, 2002. 320с. 4. Бриль М. М. Психологічна готовність педагога вищої школи до активізації творчого потенціалу учнівської молоді / М. М. Бриль // Теоретичні і прикладні проблеми психології.-2006. - №33(14). -С. 40-44. 5. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика: конс-

пект лекцій для студентів інженерно-педагогічних спеціальностей. В 2-х частинах. — Харків, 2003. — Ч.2. — 175 с. 6. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психологические очерки: Кн. для учителя. — 3,е изд. — М.: Просвещение, 1991. — 93 с. 7. Кан-Калик В.А., Нікандров Н.Д. Педагогічна творчість вчителя. - М., 1987. - 159 с. 8. Кравченко Л.М. Стратегії інженерно-педагогічної освіти в контексті інтеграції в європейський простір / Л.М. Кравченко, Н.В. Кравченко // Зб.наук. праць БДПУ (Педагогічні науки). — 2010. — №2. — С.113-118. 9. Лазарев М.О. Основи педагогічної творчості: Навчальний посібник для пед. ін-тів / Сумський держ. пед. ін-т ім. А.С.Макаренка. — Суми: ВВП "Мрія-1" — ЛТД, 1995. — 212 с. 10. Моляко В.О. Творчий потенціал особистості / В.О. Моляко // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Сер. № 12. Психологічні науки: зб. наук. праць. — К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. — Вип. 17. — С. 16-22. 11. Пономарев Я.А. Психологія творчості. — М.: Наука, 1976. — 294 с. 12. Поташник М.М. Педагогічне творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя. — К.: Рад. шк., 1988. — 191 с. 13. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В.Даній (голова), Г.М.Несен (заст. голови), Л.В.Сохань, І.Т.Єрмаков (наук. ред). Та ін. - К., 1996. - 792 с. 14. Сисоева С.О. Педагогічна творчість: Монографія. — Х.— К.: Книжкове видавн. «Каравела», 1998. — 150 с. 15. Рибалка В.В. Психологія розвитку творчої особистості: Навч. посібник. — К.: ІЗМН, 1996. — 236 с.

Bibliography (transliterated): 1. Andreev V.I. Dialektika vospitaniya i samovospitaniya tvorcheskoj lichnosti: osnovy pedagogicheskogo tvorchestva / V. I. Andreev. — Kazan', Izd-vo KGU, 1988. — 238 s. 2. Andrievs'ka V. V. Kreativnist' / V. V. Andrievs'ka // Enciklopedija osviti / [Akad. ped. nauk Ukraїni; vidpovid. red. V. G. Kremen']. - K. : Jurinkom Inter, 2008. - S 432. 3. Bogojavlenskaja D. B. Psihologija tvorcheskih sposobnostej / D. B. Bogojavlenskaja. M. : Akademija, 2002. 320s. 4. Bril' M. M. Psihologichna gotovnist' pedagoga vishhoї shkoli do aktivizacii tvorchogo potencialu uchniv'skoї molodi / M. M. Bril' // Teoretichni i prikladni problemi psihologii. - 2006. - №33(14). - S. 40-44. 5. Vasil'ev I.B. Professional'naja pedagogika: konspekt lekcij dlja studentov inzhenerno-pedagogicheskij special'nostej. V 2-h chastjah. — Har'kov, 2003. □ Ch.2. — 175 s. 6. Vygotskij L.S. Voobrazhenie i tvorcestvo v detskom vozraste: Psihologicheskie очерки: Кн. длja ucitelja. — 3,е изд. — М.: Prosveshhenie, 1991. — 93 s. 7. Kan-Kalik V.A., Nikandrov N.D. Pedagogichna tvorchist' vchitelja. - M., 1987. - 159 s. 8. Kravchenko L.M. Strategii inzhenerno-pedagogichnoї osviti v konteksti integracii v evropejs'kij prostir / L.M. Kravchenko, N.V. Kravchenko // Zb.nauk. prac' BDPU (Pedagogichni nauki). — 2010. — №2. — S.113-118. 9. Lazarev M.O. Osnovi pedagogichnoї tvorchosti: Navchal'nij posibnik dlja ped. in-tiv / Sums'kij derzh. ped. in-t im. A.S. Makarenko. — Sumi: VVP "Mrija-1" — LTD, 1995. — 212 s. 10. Moljako V.O. Tvorchij potencijal osobistosti / V.O. Moljako // Naukovij chasopis NPU im. M.P. Dragomanova. Ser. № 12. Psihologichni nauki: zb. nauk. prac'. — K.: NPU im. M.P. Dragomanova, 2007. — Vip. 17. — S. 16-22. 11. Ponomarev Ja.A. Psihologija tvorchestva. — M.: Nauka, 1976. — 294 s. 12. Potashnik M.M.

Pedagogicheskoe tvorchestvo: problemy razvitija i opyt: Posobie dlja uchitelja. – K.: Rad. shk., 1988.– 191 s. 13. Psihologija i pedagogika zhittetvorchosti: Navchal'no-metodichnij posibnik (red. rada: V.Danij (golova), G.M.Nesen (zast. golovi), L.V.Sohan', I.T.Ermakov (nauk. red). Ta in. - K., 1996. - 792 s. 14. Sisoeva S.O. Pedagogichna tvorchist': Monografija. – H.– K.: Knizhkovе vidavn. «Karavela», 1998. – 150 s. 15. Ribalka V.V. Psihologija rozvitku tvorchoї osobistosti: Navch. posibnik. – K.: IZMN, 1996. – 236 s.

Романовська О.О.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Статтю присвячено проблемі формування творчих умінь у майбутніх інженерів-педагогів під час їх професійної підготовки. Визначено суть поняття творчі уміння; визначено основні компоненти творчих умінь інженера-педагога; теоретично обґрунтовано методику формування творчих умінь майбутнього інженера-педагога, основний зміст якої полягає у впровадженні в початковий процес при вивченні дисципліни «Комунікативні процеси в педагогічній діяльності» методів, що стимулюють розвиток творчого мислення.

Ключові слова: творчість; творчі уміння; компоненти творчих умінь; формування; методика формування творчих умінь.

Романовская Е.А.

ФОРМИРОВАНИЕ ТВОРЧЕСКИХ УМЕНИЙ У БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ

Статья посвящена проблеме формирования творческих умений у будущих инженеров-педагогов во время их профессиональной подготовки. Определена суть понятия творческие умения, определены основные компоненты творческих умений инженера-педагога; теоретически обоснована методика формирования творческих умений будущего инженера-педагога, основной смысл которой заключается во внедрении в учебный процесс при изучении дисциплины «Коммуникативные процессы в педагогической деятельности» методов, стимулирующих развитие творческого мышления.

Ключевые слова: творчество; творческие умения; компоненты творческих умений, формирование, методика формирования творческих умений.

Romanovska O. O.

FORMATION OF THE CREATIVE SKILLS OF THE FUTURE ENGINEERS-TEACHERS

The article is devoted to the formation of creative skills of future engineers-teachers during their training. Defined the essence of the concept of creative skills, the basic components of the creative skills of the engineer-teacher; theoretically **grounded** method of formation of creative skills of the future engineer-teacher, the basic meaning of which is the implementation of the educational process in the study of the discipline "Communication processes in educational activities" methods that promote the development of creative thinking.

Keywords: creativity; creative skills; the components of creative skills; formation; methodology of forming of creative skills.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2013

УДК 636.085.36.98

*Сичова Юлія Володимирівна,
Кібенко Любов Михайлівна.,
м.Харків, Україна*

МОТИВАЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ІНО- ЗЕМНІЙ МОВИ

Актуальність проблеми. Розширення та якісна зміна характеру міжнародних зв'язків, інтерналізація всіх сфер діяльності людини роблять іноземні мови соціальнозначимими в суспільному житті. Вони стають важливим чинником соціально – економічного, науково – технічного та загальнокультурного прогресу суспільства. Внаслідок цього значно збільшується статус предмета іноземна мова як навчальної дисципліни та мотивація її вивчення.

Однією з найбільш актуальних проблем сучасної методики є навчання усному спілкуванню, т.б. мова йде про формування комунікативної компетенції, т.б. спроможності спілкуватися іноземною мовою.

Мета досліджень – вивчити взаємозв'язок мотивації та змісту навчання іноземній мові, розкрити її складові та значущу роль соціокультурного матеріалу на створення позитивної мотивації під час навчального процесу.

Матеріали і методи досліджень – використання власного досвіду та досліджень, аналіз сучасного вітчизняного і зарубіжного досвіду в області методики викладання іноземних мов.

Навчання спілкуванню іноземною мовою в умовах навчального процесу являє собою складне завдання, так як невимусене мовлення стимулює не необхідність, а потребу в реальному спілкуванні. Поряд з цим виникає питання про зміст в методиці навчання іноземним мовам, в якій